

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vypracování ucelené strategie pro Evropský plán zemědělského výzkumu

(KOM(2008) 862 v konečném znění)

(2010/C 128/20)

Zpravodaj: **pan CHIRIACO**

Dne 15. prosince 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Vypracování ucelené strategie pro Evropský plán zemědělského výzkumu

KOM(2008) 862 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 13. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 155 hlasy pro, žádný hlas nebylo proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

procesu konzultací všechny zainteresované strany a přihlédla k výsledkům pilotního projektu společného plánování.

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá iniciativu Komise, díky níž byl zahájen proces vypracování budoucího plánu zemědělského výzkumu za účelem vytvoření Evropského výzkumného prostoru pro zemědělství. Pro udržení rovnováhy mezi nabídkou zemědělských produktů a trendy celosvětové poptávky je nutné zintenzivnit zemědělský výzkum a inovace ⁽¹⁾.

1.2 EHSV souhlasí s navrhovaným přístupem Komise, který spočívá ve vyzkoušení konceptu společného plánování, jehož cílem je zajistit koordinaci iniciativ na úrovni Společenství a důsledné a konkrétní sdílení zdrojů se zohledněním potřeb a specifik různých národních programů ⁽²⁾. EHSV konkrétně vyzývá Komisi k posílení spolupráce nejen mezi národními výzkumnými programy v oblasti zemědělství, ale i mezi nejrůznějšími iniciativami podporovanými různými generálními ředitelstvími (např. GR pro životní prostředí, ochranu spotřebitele a zdraví, GR pro zemědělství a rozvoj venkova, GR pro podniky a průmysl). V této souvislosti EHSV vyzývá Komisi, aby dala k dispozici více informací o nástrojích a způsobech fungování iniciativ navrhovaných v příštích sděleních (včetně finančních zdrojů), zapojila do

1.3 Cílem společného plánování v oblasti zemědělského výzkumu je prozkoumat potenciál společnosti pro řešení problémů spojených s rozvojem bioproduktů na evropské úrovni. Tyto problémy se týkají změny klimatu, ochrany lidského zdraví a otázek zabezpečení potravin. Tato témata byla i vzhledem k výsledkům semináře o společném plánování v zemědělství pořádaného Evropskou komisí podrobně projednávána a analyzována Stálým výborem pro zemědělský výzkum (SCAR) ⁽³⁾ a shrnuta v písemném stanovisku ke společnému plánování z června 2009. Společné plánování vyžaduje širokou účast a intenzivní úsilí zainteresovaných zemí, jež budou mít z hlediska účinku přidanou hodnotu a prospěch pro občany a konkurenceschopnost Evropy. V této souvislosti EHSV již nyní navrhuje stanovit vhodné mechanismy k zajištění účasti všech zainteresovaných stran (i na soukromé úrovni), zejména podniků při vetyčování výzkumných cílů, učinit odhad zdrojů a přesně určit finanční nástroje pro fungování systému, což zaručí skutečný přístup k financování. EHSV konkrétně doporučuje, aby Komise a Rada zajistily vypracování návrhu nařízení, které by bylo právním základem pro organizaci a fungování nového výboru SCAR v souladu s politickým procesem zahájeným v roce 2004 a které by nahradilo nařízení (EHS) č. 1728/74.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k tématu Ceny potravin v Evropě (viz str. 00 tohoto Úředního věstníku).

⁽²⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 56.

⁽³⁾ Článek 7 nařízení (EHS) č. 1728/74.

1.4 V novém modelu řízení navrženém Komisí plní Stálý výbor pro zemědělský výzkum (SCAR) úlohu koordinátora propagace společných iniciativ na evropské úrovni a mapování odpovědností v podporovaných výzkumných iniciativách. EHSV se domnívá, že by se výbor SCAR měl řídit zásadou flexibility, která je nezbytná pro podporu změn, jež byly ⁽⁴⁾ a budou průběžně prováděny v pravidlech společné zemědělské politiky.

1.5 Prognózy a průzkumy prováděné v rámci společného plánování budou úzce souviset s mapováním, které poskytuje klíčové číselné údaje a statistiky o nedostatcích, trendech a potřebách spojených s organizací zemědělského výzkumu na vnitrostátní úrovni, a přispívá tak k vymezení rámce celkového vývoje zemědělského výzkumu v EU. Tyto informace byly dosud získávány z projektu EU-AGRI-MAPPING, který je součástí šestého evropského rámcového programu pro výzkum. EHSV se i s ohledem na obtíže, které vyvstaly v průběhu tohoto projektu, domnívá, že mapování nemůže spočívat v narychlo připravených iniciativách, ale musí být naopak plynulým a neustále aktualizovaným procesem.

2. Shrnutí sdělení

2.1 Nové souvislosti zemědělského výzkumu v Evropě

2.1.1 Evropské zemědělství se musí postavit novým výzvám, jako je například demografická změna a změna podnikových struktur v zemědělství, dopad moderních zemědělských postupů na zaměstnanost, vývoj společné zemědělské politiky (SZP) a globální faktory, které ovlivňují tento sektor.

2.1.2 Všeobecně se uznává, že aby bylo možno tyto problémy řešit, potřebuje Evropa silné odvětví zemědělského výzkumu. Zemědělský výzkum by měl poskytnout znalosti, které jsou nutné pro hlubší pochopení rozvoje venkova a hnacích sil a překážek spojených s udržitelností, poskytnout nové technologie a inovace, které jsou zapotřebí pro rozvoj zemědělství, a poskytnout také znalosti nezbytné pro lepší pochopení vývoje trhu. Výzkumná činnost je nicméně často roztržštěná a špatně koordinovaná; investice nejsou dostatečné a chybí kritické množství. V Evropě existuje několik mechanismů, zejména v rámcovém programu EU, které pomáhají podporovat celoevropskou spolupráci mezi výzkumnými pracovníky. V této souvislosti poskytuje program ERA-NET finanční prostředky pro utváření sítí národních programů, ministerstev nebo finančních agentur ve všech vědeckých oborech. Rada EU schválila (v listopadu 2004), že spolupráce v této oblasti bude využívat strukturovanější přístup. V této souvislosti jde nedávno vyvinutý koncept společného plánování dále než program ERA-NET a spočívá v přímé spolupráci členských států v rámci veřejných programů jak při stanovování společných

cílů a strategických plánů výzkumu, tak i při shromažďování zdrojů ke společné práci v konkrétních oblastech. Výbor SCAR byl zmíněn jako názorný příklad možného uspořádání sítě v jakémkoli novém procesu společného plánování.

2.2 Řídící úloha Stálého výboru pro zemědělský výzkum

2.2.1 Po několika letech nečinnosti byl v roce 2005 Radou EU obnoven mandát Stálého výboru pro zemědělský výzkum (SCAR), jehož hlavním úkolem je koordinace úsilí v oblasti zemědělského výzkumu v Evropě. „Nový“ SCAR je tvořen představiteli 27 členských států a představiteli kandidátských a přidružených zemí se statutem pozorovatelů. K iniciativám podporovaným výborem SCAR za účelem vytvoření Evropského výzkumného prostoru pro zemědělství patří kromě společného plánování i prognózování, jehož cílem je formulovat pro evropské zemědělství možné dlouhodobé scénáře, a mapování zaměřené na určení potřeb a trendů zemědělského výzkumu v EU.

2.2.2 Výbor SCAR zaujal strukturovaný přístup ke stanovení priorit, pokud jde o témata výzkumu pro intenzivnější spolupráci. Za tímto účelem byla zřízena řada pracovních skupin pro spolupráci členských a přidružených států (CWG). Pracovní skupiny CWG a programy ERA-NET pracují podobně systematicky: zaměřují se nejdříve na výměnu informací, určí mezery ve výzkumu a prioritní oblasti pro spolupráci a případně zahájí společné činnosti a/nebo vyzvou ke společnému výzkumu.

2.3 Klíčová opatření pro ucelený Evropský plán zemědělského výzkumu

2.3.1 Je urychleně třeba lépe poznat faktory, které ovlivňují procesy související se změnou klimatu, aby se snížil jejich negativní dopad a byly zachovány vodní a půdní zdroje a biologická rozmanitost, což umožní podpořit udržitelnější zemědělství v evropském i globálním měřítku. V tomto ohledu jsou prioritními oblastmi výzkumu změna klimatu a zdroje energie.

2.3.2 Výzkum by v tomto směru mohl hrát významnější úlohu, kdyby byly jednotlivé subjekty lépe integrovány do stanovování plánu a mohly se zapojit do procesu např. prostřednictvím inovačních sítí. Komise proto zamýšlí posílit získávání a sdílení znalostí z oblasti zemědělství prostřednictvím výboru SCAR a Evropské sítě pro rozvoj venkova ⁽⁵⁾. Z hlediska upevnění společného plánování výzkumu za účelem lepšího řízení evropského zemědělsko-potravinářského systému by strategická role výboru SCAR mohla být dále posílena, aby mohl být orgánem dohledu nad různými činnostmi spojenými se zemědělstvím, které uskučejí všechny evropské veřejné výzkumné orgány.

⁽⁴⁾ Nařízení (ES) č. 72/2009, nařízení (ES) č. 73/2009, nařízení (ES) č. 74/2009 a rozhodnutí Rady 2009/61/ES ze dne 19. ledna 2009.

⁽⁵⁾ Článek 67 nařízení (ES) č. 1698/2005.

2.3.3 V zájmu rozvoje dlouhodobých výzkumných plánů založených na společných vizích a sdílených cílech musí být vytvořen mechanismus pro sledování, který by zahrnoval jak nástroje prognostické analýzy, tak i mapování kapacit výzkumu.

2.3.4 Nesmí být opomíjena odpovědnost Evropy v globalizovaném světě: udržitelnost zemědělství je otázkou, která bude mít přímý vliv (tj. prostřednictvím cen potravin) a nepřímý vliv (např. prostřednictvím migrace) na EU i na všechny ostatní regiony světa. Proto je třeba obecně posílit součinnost politik v oblasti zemědělského výzkumu v Evropě i jinde, a zejména součinnost mezi politikou výzkumu v EU a v jednotlivých členských státech na jedné straně a vnějšími politikami – jako je rozvojová pomoc a politiky sousedství – na straně druhé.

3. Obecné připomínky

3.1 Nové souvislosti zemědělského výzkumu v Evropě

3.1.1 Úloha a funkce evropského zemědělství se v uplynulých padesáti letech zásadním způsobem změnila v souladu s vývojem, který prodělala evropská společnost a evropské hospodářství, a se zapojením občanů a spotřebitelů, takže došlo k přechodu od „venkovského“ zemědělství k „postindustriálnímu“ zemědělství. V důsledku toho se ujal názor, že by se na sektor zemědělství mělo v souladu se známým evropským modelem zemědělství pohlížet z hlediska multifunkčnosti či agrotitoriality, tzn. ne pouze z pohledu výroby. Stejně kritérium proto musí být uplatněno i v definici „zemědělského výzkumu“. V každém případě tedy musí být potvrzena primární úloha výroby zemědělských produktů, která získala na významu i díky globální potravinové krizi. Otázka konkurenceschopnosti a zabezpečení dodávek potravin totiž bude výzvou nejbližší budoucnosti.

3.1.2 V této souvislosti EHSV vítá přístup, který byl zaujat v zájmu vypracování širší definice „zemědělského výzkumu“, jež by zohledňovala nové výzvy, před nimiž stojí evropské zemědělství, mj. především přizpůsobení se změně klimatu a její zmírnění, rozvoj obnovitelné energie ze zemědělských zdrojů, zachování biologické rozmanitosti, udržitelné hospodaření s vodními zdroji, ale také podporu informačních a komunikačních technologií (IKT) a kvalitu výroby.

3.2 Vytváření společných plánů výzkumu

3.2.1 Ve sdělení Komise byl schválen nedávný koncept společného plánování⁽⁶⁾ jakožto nového přístupu k zemědělskému výzkumu zaměřeného na lepší využití omezených finančních zdrojů

díky orientaci na větší spolupráci. Společné plánování se momentálně nachází ve fázi testování prostřednictvím pilotního projektu týkajícího se výzkumu Alzheimerovy choroby. Je rovněž naplánováno, že Rada přijme další opatření v ostatních významných oblastech výzkumu na přelomu roku 2010. Tam, kde výzkum přinese pozitivní výsledky, by společné plánování mohlo mít určující dopad na budoucí mechanismy koordinace výzkumu na evropské úrovni.

3.2.2 Společné plánování vychází z myšlenky, že členské státy se podílí dobrovolně a na základě tzv. „proměnlivé geometrie“ na definování, rozvoji a provádění strategických plánů výzkumu, které se opírají o společnou vizi toho, jak se vypořádat s významnými společenskými úkoly. Tato koncepce může zahrnovat strategickou spolupráci mezi stávajícími národními programy či společné plánování a vypracování naprosto nových programů. V obou případech tato činnost zahrnuje sloučení zdrojů, volbu či vypracování nevhodnějších nástrojů, jejich zavádění a společné sledování a přezkoumávání jejich pokroku.

3.2.3 Vzhledem k tomu, že výzkumná činnost v zemědělství je často roztržštěná a špatně koordinovaná, investice nejsou dostatečné, cílené šíření výsledků je nedostačující a chybí kritické množství, pohlíží EHSV na přístup společného plánování kladně a považuje ho za ambiciózní cíl, který by spolu s pragmatickým a flexibilním přístupem mohl zahájit strategický a strukturovaný proces zemědělského výzkumu.

3.3 Řídící úloha Stálého výboru pro zemědělský výzkum (SCAR)

3.3.1 Sdělení Komise a pracovní dokument útvarů Komise, který je k tomuto sdělení připojen, podrobně popisují funkci analýzy, monitorování, hodnocení a konzultace, jakož i způsob organizace a činnost výboru SCAR v souladu s hlavními směry Rady ve složení pro zemědělství a rybolov ze dne 19. července 2004. Úkolem výboru SCAR bude zejména monitorovat vnitrostátní výzkumnou činnost v zemědělsko-potravinářském průmyslu, koordinovat ji na úrovni Společenství a vypracovávat reálné dlouhodobé prognózy rozvoje výzkumných priorit v tomto odvětví.

3.3.2 EHSV se domnívá, že koordinace na úrovni Společenství je nezbytná pro řešení společných úkolů a umožní EU jednotný postup v mezinárodní oblasti, odstraní duplicitu, prohloubí rozsah programů, zvýší konkurenci při získávání finančních prostředků, a tím i kvalitu výzkumných projektů. Nicméně je třeba uvážit, že stav výzkumu se v jednotlivých členských státech velmi liší a že při vnitrostátním plánování musí být zohledněny konkrétní potřeby a priority, u nichž by spolupráce na evropské úrovni ne ve všech případech přinesla výhody významného dopadu a rozsahu. Výbor SCAR proto musí mít k dispozici nástroje, které mu zaručí, že bude moci provádět neustálé a aktualizované monitorování.

(6) Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 56.

4. Konkrétní připomínky

4.1 V rámci klíčových opatření pro ucelený Evropský plán zemědělského výzkumu jsou ve sdělení Komise jako priority uvedeny snížení negativního dopadu změny klimatu, zachování vodních a půdních zdrojů a ochrana biologické rozmanitosti. EHSV se domnívá, že by měly být zohledněny také sociální dopady, tj. veškeré vztahy mezi podniky, prací a územím, jak se zdůrazňuje i ve zprávě FAO z roku 2008 *Gender and Equity Issues in Liquid Biofuels Production (Genderové otázky a problematika rovného postavení v produkci kapalných biopaliv)*.

4.2 Při určování nových prioritních oblastí pro budoucí evropský plán zemědělského výzkumu by se vedle otázek změny klimatu a energetiky spojených se zemědělstvím měl rovněž brát zřetel na boj o zachování biologické rozmanitosti, udržitelné využívání vodních zdrojů, posouzení dopadu pěstování GMO a jejich uvádění na trh na životní prostředí a lidské zdraví, otázky spojené se zemědělsko-potravinářským řetězcem se zvláštním ohledem na fázi zpracování produktů a na biotechnologie, a na veškeré inovační nástroje k řešení těchto problémů, které jsou podle nedávného hodnocení stavu reformy SZP (listopad 2008) novými výzvami.

4.3 Výzkum by mohl hrát i významnější úlohu, kdyby byly jednotlivé subjekty lépe integrovány do stanovování plánu a mohly

se zapojit do výzkumu. Konkrétně je nezbytné zapojit podniky, zejména malé a střední, do určení výzkumných cílů, které musí být vytyčeny v souladu se skutečnými potřebami podniků, a do propagování aplikovaného výzkumu a transferu technologií prostřednictvím zajištění skutečného přístupu k financím. EHSV proto vzhledem ke sloučení zájmů podniků a občanů vítá návrh Komise na posílení vazeb mezi znalostmi a inovacemi a vyzývá Komisi, aby za tímto účelem připravila příslušné vzdělávací programy.

4.4 Co se týče zejména Evropské sítě pro rozvoj venkova ⁽⁷⁾, bylo by namísto přijetí konkrétních opatření, která by mohla způsobit problémy při koordinaci s regulační funkcí sítě, vhodnější stanovit mechanismy pro podporu výměny osvědčených postupů. Evropská síť pro rozvoj venkova, evropské technologické platformy a další nástroje na sdílení znalostí jsou strategickými řešeními pro sdílení a rozvoj perspektivních myšlenek, spolehlivých informací a praktických zkušeností na evropské úrovni, a tím i pro strukturovanější a intenzivnější získávání a sdílení poznatků.

4.5 Z hlediska propojení evropského výzkumu s výzkumem mezinárodním, především v rozvojových zemích, je třeba připravit odpovídající mechanismy, které by umožnily zachovat účinnost a efektivitu propagovaných iniciativ, zejména díky posílení kapacit místní správy a zlepšení kvality zúčastněných lidských zdrojů.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽⁷⁾ Článek 67 nařízení (ES) č. 1698/2005.